

Особливості сучасних методик рейтингового оцінювання банківських установ за рівнем конкурентоспроможності

Розглянуто актуальні питання методичного забезпечення оцінювання конкурентоспроможності банку, досліджено значення конкурентних переваг банку на ринку банківських послуг. Проведено рейтингове оцінювання конкурентної позиції групи фінансових установ за рівнем їх динамічних конкурентних переваг.

Ключові слова: конкурентна позиція банку, оцінка динамічних конкурентних переваг банку, рейтингова шкала, рейтинг банків за рівнем інтегрального критерію динамічних конкурентних переваг.

У сучасних методиках рейтингування економічних суб'єктів за рівнем конкурентоспроможності найбільш слабкою ланкою є методи побудови узагальнених показників й розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності та процедур визначення коефіцієнтів значущості різноманітних факторів конкурентних переваг.

У рамках завдань порівняльного оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів економіки найбільш відомими й авторитетними є методики, розроблені IMD (Institute for Management Development), WEF (World Economic Forum), оцінки яких суттєво впливають на діяльність багатьох компаній та урядів [3].

У банківській практиці сьогодні найбільш поширеними є методи ранжирування банків за основними показниками банківської діяльності (обсягом активів, капіталу, прибутку тощо), системи рейтингового аналізу CAMELS, методика В. С. Кромонава, рейтинг "Інтерфакс-100", рейтинг "Компаньйон" та інші, які полягають у визначенні загального стану банку за всіма або окремими напрямками його діяльності; рейтинги фінансової стійкості, які формуються рейтинговими агенціями "Fitch Ratings", "Moody's Investors Service" і "Standard and Poog's" на основі показників ефективності роботи та фінансової стійкості банку і рівнів кредитного ризику; системи ризик-менеджменту, які передбачають оцінювання основних видів банківських ризиків, тощо [1]. Але зазначені методики використовуються для загального оцінювання фінансової стійкості банківських установ і не дозволяють оцінити конкурентні переваги банку.

Вивченню проблематики оцінювання, формування та розвитку конкурентних переваг господарських одиниць приділили увагу провідні вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких слід відзначити праці Г. Азаренкової, Г. Барчана, В. Вовк, Н. Головач, Д. Горового, Ю. Заруби, В. Захожая, В. Корнеєва, В. Кошеленко, А. Махоти, К. Орехової,

Г. Осовської, І. Отенко, Є. Полтавської, С. Савчука, В. Смоляка, В. Сословського, О. Тищенко, Р. Фатхутдінова, Л. Федулової, Г. Фетисова та інших. Теоретичні, методичні, економіко-організаційні питання рейтингового оцінювання сучасних банківських установ стали провідними темами досліджень відомих українських вчених-економістів Н. Волик, І. Гумен, О. Єлісєєвої, А. Єріної, Г. Карчевої, Н. Коломійченко, О. Крухмаль, А. Мазаракі, П. Матвієнко, А. Незнамової, В. Федоренко, І. Фоміна, Л. Свистун, Н. Шульги та інших.

Аналіз відомих методик дозволяє виявити цілий спектр дискусійних теоретично-методичних аспектів рейтингування економічних суб'єктів, що обумовлює актуальність їх подальшого уточнення та вдосконалення. Вивчення праць названих науковців дає змогу ґрунтовно підійти до дослідження сутності поставленого наукового завдання, а також виявити недостатньо опрацьовані питання, пов'язані з методичним забезпеченням оцінювання конкурентних переваг у цілому і динамічних конкурентних переваг банків зокрема.

У сучасних умовах ведення банківського бізнесу актуальним є питання забезпечення сталої конкурентної позиції на ринку банківських послуг. Більш конкурентоспроможними є банки, які мають стабільну динаміку збільшення клієнтської бази і, як результат, депозитного, кредитного та інвестиційного портфелів, а також прибутковості банківської діяльності тощо [1]. Такі показники дають змогу оперативно оцінити загальні тенденції розвитку банківської установи, визначити основні переваги та недоліки в її діяльності порівняно з прямими та потенціальними конкурентами. У зв'язку з цим формування відповідного портфелю динамічних конкурентних переваг вітчизняної банківської системи має науково-практичний резонанс на тлі інтенсифікації євроінтеграційних процесів. Метою статті є обґрунтування вибору оціночних показників динамічних конкурентних переваг банку; визначення основних переваг інтегрального показника в порівняльному оцінюванні конкурентоспроможності банків; аналіз конку-

рентної позиції банків України з використанням бальної оцінки.

Динамічні конкурентні переваги є одним з основних критеріїв динамічності розвитку банку [1]. Їх оцінювання може здійснюватися за результатами розрахунку темпів приросту основних показників його діяльності. Але банки є диверсифікованими структурами, які в процесі своєї діяльності можуть віддавати перевагу певним стратегічним напрямкам і мати різні темпи приросту відповідних показників. За цих обставин найбільш реальним та доцільним ми вважаємо комплексне оцінювання динамічних конкурентних переваг банківських установ на основі розрахунку інтегрального показника, що всебічно характеризує розвиток об'єкта дослідження за відповідний період [1], запропоноване вітчизняними науковцями, зокрема В. Вовк, Д. Горовим, А. Махотою, К. Ореховою.

Методика розрахунку інтегрального показника базується на визначенні темпів приросту основних показників динамічних конкурентних переваг банку, їх ранжируванні і систематизації в комплексний показник динамічних конкурентних переваг, який свідчить про загальний рівень динамічності розвитку банківської установи [1].

Вибір оціночних показників цих переваг та їх обґрунтування є важливим етапом оцінювання. За різними джерелами публічної інформації та економічної літератури для оцінювання фінансового стану банків пропонується багато показників. Так, РА “Стандарт-Рейтинг” оцінювання проводить за 6 групами факторів: достатність капіталу; якість активів; якість управління; доходність; ліквідність; фактори, що зменшують чутливість до ризику. У рамках 6 груп факторів оцінювання відбувається за 10 коефіцієнтами, при цьому агентство не змінює вагові складові коефіцієнтів. Утім результати рейтингу за 2011 р. виявили недосконалість методики оцінювання в аспекті пересунення межі визначення рейтингової оцінки через підсумковий чисельний показник. Причиною цього є зміна кон'юнктури грошового ринку. У другому півріччі 2011 р. ринок повернувся до проблем із ліквідністю і на нестачу ліквідних активів

у системі відреагував зростанням ставок [5]. Така кон'юнктура призвела до зниження показників ліквідності у системі і водночас до збільшення чистого процентного доходу більшості банків. У великих банках, особливо тих, що мали забезпечення ліквідності з-за кордону, ситуація поліпшилась. Методів врегулювання змін у методиці може бути тільки два – або змінювати вагові значення факторів, або змінювати бар'єрне значення загальної кількості балів [6]. Оскільки вагові значення груп факторів залишаються близькими до CAMELS, було прийнято рішення змінювати бар'єрні значення, за якими банки розподілялись на рейтингові групи [5]. Трансформація чисельного показника у рейтингову шкалу подана за принципами, вказаними у табл. 1 [6].

Як бачимо, в цілому більшість показників спрямовані на загальне оцінювання фінансового стану банку і використовуються для ранжирування банків за рівнем їх фінансової стійкості й надійності, що унеможливує їх використання у порівняльному оцінюванні конкурентних переваг банків. Крім того, ці показники не описують загальну конкурентну позицію банків.

Виходячи з цього, на нашу думку, доцільною є методика, запропонована українськими науковцями В. Вовк, А. Махотою, яка дозволяє розподілити банки за рівнем розвитку їхніх динамічних конкурентних переваг. До системи показників, які б дозволяли оцінити рівень розвитку банківської установи, динаміку конкурентної позиції банку на пріоритетних сегментах ринку банківських послуг і порівняти установи за динамікою зміни основних показників банківської діяльності (рівнем приросту їхніх активів, зобов'язань, капіталу і прибутку), увійшли показники темпу приросту – активів банку, зобов'язань банку, кредитного портфелю, проблемних кредитів банку, депозитів юридичних осіб, депозитів фізичних осіб, капіталу банку (рівня капіталізації), інвестиційного портфелю банку, чистого прибутку банку.

Запропонована система показників відповідає вимогам економіко-статистичного та математичного аналізу, забезпечує потрібну для практичних цілей вірогідність досліджуваного об'єкта, є про-

Таблиця 1

Рейтингова шкала РА “Стандарт-Рейтинг”, призначена для визначення рейтингів за публічною інформацією

Визначення рівня оцінки	Умовне формулювання оцінки	Бар'єрне значення загальної кількості балів		Опис рейтингової оцінки надійності банку
		Початкове значення	Переглянуте значення	
ua.1	Найвищий рівень надійності	більше 370 балів	більше 500 балів	Найвища з можливих оцінок. Означає, що банк з високою імовірністю виконає свої зобов'язання у строк
ua.2	Високий рівень надійності	370–29 балів	275–500 балів	Означає, що банк з високою імовірністю виконає свої зобов'язання у строк
ua.3	Прийнятний рівень надійності	240–290 балів	200–275 балів	Означає, що банк з прийнятною імовірністю виконає свої зобов'язання у строк

гностичною, динамічною, однозначною, достовірною, вимірюваною та ефективною.

Використання зазначеного методичного підходу здійснюється поетапно. Для визначення конкурентних переваг:

- формується перелік банків-конкурентів на ринку банківських послуг за рейтингом Національного банку України;
- обчислюються темпи приросту показників динамічних конкурентних переваг банків за відповідний період;
- встановлюються кількісні інтервали з присвоєнням балів за рівнем приросту досліджуваних показників згідно з їхнім рангом;
- проводиться ранжирування банків за динамікою їх розвитку в розрізі цих показників за допомогою “правила трьох сигм”;
- здійснюється узагальнення отриманих банком балів відповідно до темпів приросту за окремими показниками динамічних конкурентних переваг банків у єдиний оціночний критерій;
- визначається рейтингова оцінка фінансових установ за рівнем інтегрального показника динамічних конкурентних переваг.

З використанням розробленої методики банки були проранжовані за допомогою “правила трьох сигм”, сутність якого полягає в тому, що дані, підпорядковані нормальному закону розподілу, майже ймовірно повинні бути в межах “трьох сигм” від середнього значення [1]. Застосування цього правила зумовило необхідність розрахунку середнього квадратичного відхилення випадкової величини, яке дозволяє визначити кількісні інтервали її розвитку: якщо випадкова величина розподілена нормально, то абсолютна величина її відхилення від математичного сподівання не перевищує потроєного середнього квадратичного відхилення [1]. Імовірність того, що за нормального розподілу значення випадкової величини знайдеться в цьому інтервалі, дорівнює 0,9973 [1]. У такій ситуації випадковою величиною став відповідний показник динамічних переваг банку. Як продемонстрували дослідження, їх мінливість протягом 2003–2008 рр. підпорядковується нормальному закону розподілу, що дозволяє застосувати зазначений підхід для встановлення кількісних інтервалів показників динамічних переваг банків.

За результатами розрахунків за вищенаведеним правилом для кожного показника динамічних конкурентних переваг банку були встановлені власні кількісні інтервали з присвоєнням балів для визначення рангів, які повинні характеризувати рівень динамічності розвитку відповідного показника банку. Розподіл рангів за рівнем приросту досліджуваних показників (кількісні інтервали рангів для обсягів активів, кредитного портфелю, проблемних кредитів і зобов'язань, коштів юри-

дичних та фізичних осіб, капіталу інвестиційного портфелю та чистого прибутку банків) означає, що чим вище ранг приросту показника, тим більший бал буде йому присвоєно. Систему критеріїв ранжирування і система балів для кожного рангу подано в табл. 2 [1].

Відповідно до цієї методики показники динамічних конкурентних переваг банку є рівнозначними, тобто однаково впливають на сукупний рівень його динамічних конкурентних переваг, що відображає інтегральний показник динамічності його розвитку [1].

За рівнем інтегрального показника динамічних конкурентних переваг банку було здійснено рейтингове оцінювання досліджуваних фінансових установ за рівнем їх динамічних переваг протягом 2003–2008 рр. Чим вище оціночний показник динамічних конкурентних переваг банку, тим вище рівень його конкурентних динамічних переваг відносно банків-конкурентів і, відповідно, його місце в рейтингу [1]. Аналіз показав, що протягом досліджуваного періоду банками-лідерами в I групі стали “Укрпромбанк”, “Ощадбанк”, “Альфа-Банк” і “ВТБ Банк”. Отже, ці банківські установи забезпечили найвищий рівень приросту динамічних переваг як організації з високим рівнем ефективності банківського менеджменту.

Визначення конкурентоспроможності банку є основою для оцінювання його конкурентної позиції – агрегованої характеристики становища на ринку [4]. Сукупність конкурентних переваг дозволяє забезпечити стійку конкурентну позицію банку на ринку, і водночас конкурентна перевага є результатом більш вигідної ринкової позиції на певному його сегменті. А такі джерела конкурентних сил банку як обсяги активів, зобов'язань, достатність капіталу, кредитний портфель та фінансовий аспект реалізованої конкурентоспроможності є свідченням досягнення певних

Таблиця 2
Система рангів і бальна шкала оціночних показників динамічних конкурентних переваг банку

Бали відповідно до рангу	Ранг	Критерії встановлення рангів
3,0	1	$x > \bar{x} + 3\sigma$
2,5	2	$x \in (\bar{x} + 2\sigma; \bar{x} + 3\sigma]$
2,0	3	$x \in (\bar{x} + \sigma; \bar{x} + 2\sigma]$
1,5	4	$x \in (\bar{x} - \sigma; \bar{x} + \sigma]$
1,0	5	$x \in (\bar{x} - 2\sigma; \bar{x} - \sigma]$
0,5	6	$x \in (\bar{x} - 3\sigma; \bar{x} - 2\sigma]$
0,0	7	$x < \bar{x} - 3\sigma$

Конкурентна позиція банків I групи за обсягами активів у 2010–2011 рр., млн. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2011 р.	Питома вага, %	Позиція	Станом на 01.01.2012 р.	Питома вага, %	Позиція
ПРИВАТБАНК	113437,22	18,8	1	145118,47	19,8	1
УКРЕКСІМБАНК	73171,64	12,1	2	75103,44	11,8	2
ОЩАДБАНК	59019,13	9,8	3	73968,48	10,1	3
РАЙФФАЙЗЕН БАНК “АВАЛЬ”	55100,38	9,1	4	51347,41	8,3	4
УКРСИББАНК	46128,18	7,6	5	32868,23	6,9	9
УКРСОЦБАНК	41603,49	6,9	6	40214,61	4,8	5
ПРОМІНВЕСТБАНК	34612,85	5,7	7	38160,93	4,6	6
ВТБ БАНК	33144,59	5,5	8	37067,21	4,4	7
АЛЬФА-БАНК	26594,81	4,4	9	27964,57	3,3	10
ОТП БАНК	22907,65	3,8	10	22784,72	2,7	13
Інші банки	98383,84	16,3	-	987353,34	-	-
Усього у групі	604103,82	100	-	1531951,41	100	-

фінансових результатів, які відображають ступінь конкурентного успіху банку.

Проаналізуємо позицію кожного банку за обсягами активів серед банків I групи (табл. 3 [4]).

Як видно з табл. 3, ПАТ КБ “ПРИВАТБАНК” посідає найвищу позицію за обсягами активів банків I групи зі значним відривом за питомою вагою від усієї групи (18,8%). На другому місці знаходиться ПАТ “УКРЕКСІМБАНК” (12,1%), далі – ПАТ “ОЩАДБАНК” (9,8%), ПАТ “РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ” (9,1%). Як позитивний момент необхідно відзначити, що станом на 01.01.2012 р. зазначені банки (крім “УКРСИББАНК”) підвищили або зберегли свої конкурентні позиції.

Нарощування обсягу активів стало можливим насамперед завдяки збільшенню обсягів зобов'язань банків, тому далі доцільно провести аналіз конкурентної позиції банків за розмірами зобов'язань (табл. 4 [4]).

Як бачимо за даними табл. 4, динаміка значення конкурентної позиції є аналогічною з табл. 3 – протягом року зобов'язання досліджуваних банків

зросли (винятками є АТ “РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ” та АТ “УКРСИББАНК”).

Доцільно дослідити значення конкурентної позиції банків за рівнем власного капіталу, адже чим більше обсяг капіталу, тим менші вимоги до його захисної функції (табл. 5 [4]).

Виходячи з проведеного у табл. 5 аналізу бачимо, що ситуація з конкурентною позицією досліджуваних банків за рівнем капіталу кардинально відрізняється від попередніх оцінок. Так, лідер серед досліджуваних банків “ПРИВАТБАНК” посідає третє місце в рейтингу. На першому місці знаходиться АТ “УКРЕКСІМБАНК”. “УКРСИББАНК” знову погіршив свої результати. Доцільно дослідити значення конкурентної позиції досліджуваних банків за обсягами фінансових результатів діяльності (табл. 6 [4]).

Як видно з табл. 6, протягом аналізованого періоду фінансові результати досліджуваних банків не завжди були позитивними. ПАТ КБ “ПРИВАТБАНК” за 2011 рік отримав найбільшу величину прибутку. “УКРСИББАНК” має від'ємні резуль-

Таблиця 4

Конкурентна позиція банків I групи за обсягами зобов'язань за 2010–2011 рр., млн. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2011 р.	Питома вага, %	Позиція	Станом на 01.01.2012 р.	Питома вага, %	Позиція
ПРИВАТБАНК	101557,25	18,9	1	128371,49	19,6	1
УКРЕКСІМБАНК	55717,34	10,4	2	57374,39	10,8	2
ОЩАДБАНК	42392,8	7,8	4	56321,49	8,2	3
РАЙФФАЙЗЕН БАНК “АВАЛЬ”	48659,1	9,05	3	44875,55	7,7	4
УКРСИББАНК	41272,74	7,7	5	31609,3	5,3	8
УКРСОЦБАНК	35033,31	6,5	6	33599,15	7,5	5
ПРОМІНВЕСТБАНК	30023,11	5,6	7	33079,04	6,2	6
ВТБ БАНК	28801,17	5,4	8	33010,56	6,0	7
АЛЬФА-БАНК	23473,62	4,4	9	23889,5	4,8	9
ОТП БАНК	21244,84	3,9	10	19357,74	3,7	10
Інші банки	109123,74	20,3	-	113183,94	-	-
Усього у групі	537299,07	100	-	574672,15	100	-

Таблиця 5

Конкурентна позиція банків I групи за рівнем капіталу за 2010–2011 рр., млн. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2011 р.	Питома вага, %	Позиція	Станом на 01.01.2012 р.	Питома вага, %	Позиція
ПРИВАТБАНК	11 879,96	10,9	3	16746,98	15,8	3
УКРЕКСІМБАНК	17 454,29	18,5	1	17729,04	19,5	1
ОЩАДБАНК	16 626,32	15,3	2	6 471,86	9,8	5
РАЙФФАЙЗЕН БАНК "АВАЛЬ"	6 441,27	8,3	5	17646,98	16,9	2
УКРСИББАНК	4 855,44	6,7	6	1 258,92	5,3	10
УКРСОЦБАНК	6 570,18	8,5	4	6 607,77	10,1	4
ПРОМІНВЕСТБАНК	4 589,74	6,5	7	5 081,88	8,3	6
ВТБ БАНК	4 343,42	6,3	8	4 056,64	7,4	8
АЛЬФА-БАНК	3 121,19	4,8	10	4 075,07	8,1	7
ОТП БАНК	3 436,97	5,1	9	3 426,98	6,1	9
Інші банки	12 167,74	-	-	13258,52	-	-
Усього у групі	91 486,57	100	-	95698,12	100	-

Таблиця 6

Конкурентна позиція банків I групи за обсягами фінансового результату за 2010–2011 рр., млн. грн.

Назва банку	Станом на 01.01.2011 р.	Питома вага, %	Позиція	Станом на 01.01.2012 р.	Питома вага, %	Позиція
ПРИВАТБАНК	1 370,17	26,9	1	1 425,81	25,8	1
УКРЕКСІМБАНК	51,30	1,007	4	88,11	9,8	5
ОЩАДБАНК	460,60	9,04	3	530,99	15,4	4
РАЙФФАЙЗЕН БАНК "АВАЛЬ"	0,745	0,015	7	30,65	6,9	6
УКРСИББАНК	-3 145,18	-	-	-3 717,32	-	-
УКРСОЦБАНК	28,94	0,57	5	14,85	3,02	9
ПРОМІНВЕСТБАНК	-844,98	-	-	29,97	5,5	7
ВТБ БАНК	-483,61	-	-	581,52	16,2	3
АЛЬФА-БАНК	1,01	9,5	6	17,45	4,3	8
ОТП БАНК	609,43	11,9	2	581,76	16,3	2
Інші банки	-3 142,70	-	-	-2 502,80	-	-
Усього у групі	-5 094,27	100	-	-2877,47	100	-

тати, що негативно впливає на рівень його конкурентної позиції.

Серед 178 банків України ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" за більшістю показників за рейтинговою шкалою є першим серед банків України (табл. 7 [2]).

Аналітичний департамент НРА "Рюрік" на регулярній основі відстежує та аналізує поточний стан й тенденції розвитку вітчизняної банківської системи. Основні показники діяльності українських банків станом на 01.10.2013 р. наведено у табл. 8 [7].

На протигагу негативним результатам 2009–2011 рр. (збиток у 2009 р. становив 38,5 млрд. грн., у 2010 р. – 13,03 млрд. грн., у 2011 р. – 7,71 млрд. грн.), у 2012 р. банківська система України продемонструвала позитивний фінансовий результат, який дорівнював 4,9 млрд. грн. [7]. За підсумками перших дев'яти місяців 2013 р. банківська система України продовжила розпочату у 2012 р. позитивну динаміку фінансового результату – чистий прибуток склав 1,73 млрд. грн. [7]. На думку аналітиків

НРА "Рюрік", вихід на прибуткову діяльність пов'язаний із завершенням формування банками резервів під проблемну заборгованість, при цьому велика кількість банків у зв'язку зі складною економічною ситуацією може й надалі здійснювати резервування коштів. За результатами перших дев'яти місяців 2013 р. найбільш збитковим банком був "Промінвестбанк"

Таблиця 7

Офіційний рейтинг ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК" серед банків України на 01.01.2012 р., млн. грн.

Показник	Позиція в рейтингу	Значення показника
Активи	1	145118,47
Кредитно-інвестиційний портфель (КІП)	1	100987,2
Депозити фізичних осіб	1	69470,47
Депозити юридичних осіб	1	21997,924
Капітал	2	17594,805
Фінансовий результат	1	1425,816

Основні показники українських банків станом на 01.10.2013 р. за даними Національного рейтингового агентства “Рюрік”, тис. грн. (фрагмент таблиці)

№ з/п	№ з/гр.	Назва банку	Активи	Зобов’язання	Кредити та заборгованість клієнтів	Власний капітал	Фінансовий результат
1.	1.	ПРИВАТБАНК	202551282	182442724	129182881	20108558	1732045
2.	2.	ОЩАДБАНК	92319845	73754202	52142785	18565643	481029
3.	3.	УКРЕКСІМБАНК	91097679	73094604	39631845	18003075	139271
4.	4.	ДЕЛЬТА БАНК	54040873	50785141	33701186	3255732	207021
5.	5.	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	44803823	37588143	26348099	7215679	737712
6.	6.	ПРОМІНВЕСТБАНК	40236687	34915174	28074002	5321513	- 2630664
7.	7.	УКРСОЦБАНК	37328519	29596419	24395893	7732099	8245
8.	8.	ПЕРШИЙ УКР. МІЖНАРОДНИЙ БАНК	34959081	30427782	18612846	4531298	302135
9.	9.	СБЕРБАНК РОСІЇ	33571752	30014579	23840579	3557173	433091
10.	10.	“НАДРА”	29345998	25314632	24114615	4031367	1441
11.	11.	ВТБ БАНК	29089032	25309819	20615209	3779213	378059
12.	12.	АЛЬФА-БАНК	28496249	24312740	19094574	4183509	10603
13.	13.	УКРСИББАНК	26414925	23803360	14691014	2611565	-14700
14.	14.	БАНК ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	24446641	22358349	19649860	2088292	4763
15.	15.	УКРГАЗБАНК	23145343	18730350	10002278	4414992	858995

(- 2,63 млрд. грн.), найбільш прибутковим – “Приватбанк” (+ 1,73 млрд. грн.) [7].

З посиленням конкуренції на ринку банківських послуг банки стикаються з проблемою послаблення своїх конкурентних позицій [2]. Тому дослідження значення конкурентних переваг банку, оцінювання конкурентної позиції групи банків є важливими як для інвесторів, клієнтів банку, так і для всього банківського сектору. Основним критерієм розвитку банку є його динамічні конкурентні переваги, за якими можна найбільш оперативно оцінити загальні тенденції його розвитку, визначити основні переваги та недоліки в його діяльності порівняно з прямими та потенціальними конкурентами на ринку банківських послуг [1].

Саме тому, на нашу думку, для оцінювання динамічних конкурентних переваг банківських установ доцільно використовувати методичний підхід до розрахунку інтегрального показника, який всебічно характеризує розвиток об’єкта дослідження.

На відміну від існуючих рейтингових методик, які використовуються для ранжирування банків за рівнем їх фінансової стійкості, запропонована методика дозволяє розподілити банки за рівнем розвитку їх динамічних конкурентних переваг і виділити банки-лідери. Запровадження такого підходу в практичному аспекті сприяє нарощуванню конкурентного потенціалу та формуванню портфелю конкурентних переваг банківських установ.

Список використаних джерел

1. Вовк В. Про оцінку динамічних конкурентних переваг банку / В. Вовк, А. Махота // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 35–43.
2. Котковський В. С. Конкурентоспроможність як основа ефективних кредитно-інвестиційних інновацій банків / В. С. Котковський, О. Й. Шевцова // Вісник Дніпропетровського національного університету; Серія Економіка. – 2012. – Вип. 6/4. – С. 92–104.
4. Неізнана О. В. Оцінка та практичні рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності українських банків в сучасних умовах / О. В. Неізнана, А. А. Гетьманенко // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка”. – 2012. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
5. Банківський сектор зміцнюється: підсумки рейтингу надійності банків за 2011 рік. РА “Стандарт-Рейтинг” // Урядовий кур’єр. – 29.03.2012 р. – № 57.
6. Зміни у методиці: агентство реагує на зміну “моди” у банківському секторі. РА “Стандарт-Рейтинг” // Урядовий кур’єр. – 29.03.2012 р. – № 57.
7. Аналітичний огляд банківської системи України за 9 місяців 2013 р. НРА “Рюрік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua>.